

Can You and I Both be Right When We Fundamentally Disagree?

Eilu V'Eilu in Halacha and Hashkafa



Rabbi Efrem Goldberg
Boca Raton Synagogue

Tikun Layl Shavuot Learning Sponsored by Dr. Barry and Dana Schechter in loving memory of his beloved parents Charles and Matla Dobra Schechter and her beloved father, Sol Feldman



- I. Diversity in Torah
 - a. Rav Kahane (Pesikta De'rav Kahane 12:25) – everyone experienced Hashem differently.
 - b. K'patish yefotzetz sela – like a hammer shatters a rock (Sanhedrin 34a)
 - c. 70 faces, Shivim panim l'Torah (bamidbar rabbah 13:15)
 - d. Aruch Hashulchan – each opinion is a different voice in one choir or a different instrument in God's orchestra.
- II. Diversity in halacha
 - a. Eruvin 13b – Beis Shamai and Beis Hillel disagree and gemora comments eilu v'eilu, these and those are the words of Hashem.
 - b. Chagiga 3b – all truths came from one source
 - i. Ran (derash 3) asks how can it be that Hashem communicated to Moshe wrong or untruthful opinions?
 - c. Rejected opinions are in fact false, but nevertheless have value
 - i. Nesivos – falsehood helps reveal truth
 - d. Multiplicity of truths –
 - i. Rashi (kesubos 57a) – no absolute and no false, multiple truths
 - ii. Ritva (eruvim 13b) – a full range of halachik options was revealed to Moshe and the Rabbis of each generation arrive at their pesak.
 - iii. Maharshal (intro to baba kamma) – all souls were present at Sinai and perceived truth through their filters.
 - iv. Maharal (be'er ha'golah 19 -20) – things are not black and white and have aspects of both perspectives as its truth. Not contradictory at all but has aspects of both.
 1. See picture from different perspectives
 - v. Rav Yisroel Salanter – people think and process differently
 - vi. Ohr Gedalyahu – one truth applies differently to different places and times.
- III. Value of Minority opinion
 - a. Eilu v'eilu applies in halacha to allow the minority opinion to stick around and can be resurrected by the majority
 - i. Mishna edyos 1:5,6
 - ii. Tos. Shantz
 - iii. R' Chaim, brother of the Maharal was critical of the Shulchan Aruch because it didn't include significant minority opinions and that is a violation in his mind of eilu v'eilu.
 - b. Eilu v'eilu recognizes that despite truth need unity
 - i. We follow Beis Hillel despite validity of minority view because they were more inclusive and respect diversity
 1. Yevamos 13b-14b – they continued to marry one another
 - ii. Must find balance between the pursuit of truth and diversity of views on one hand and the need for uniformity, discipline and order on the other.
 1. Aruch Ha'Shulchan (intro to choshen mishpat) – must arrive at conclusive pesak despite eilu v'eilu for unity
- IV. Diversity and Unity
 - a. Rav Yaakov – separate encampments with Mishkan in the middle
 - b. Netziv – diverse ways of connecting to Hashem but must be back to Hashem.
 - c. Berachos 27b – Talmidei Chachamim are called ba'alei trissin
 - i. Rav Kook – shields not swords because defending their position, not knocking someone else's
 - d. Bret Stephens – Leave your Safe Space

APRIL 9, 2016



Arthur C. Brooks



CONTRIBUTING OP-ED WRITER

Bipartisanship Isn't for Wimps, After All

What can we do to improve the situation? Let's start by considering what has happened. First, the average American is becoming more ideologically predictable. A Pew Research Center study from 2014 shows that the share of Americans with "consistently conservative" or "consistently liberal" views has more than doubled in the last two decades to 21 percent from 10 percent.

Second, despite the talk about divisions within the Democrats and Republicans, both parties are becoming purer ideological vessels, rather than mixed coalitions that cover broad spectra. In 1994, nearly 40 percent of Republicans were more liberal than the median Democrat, and 30 percent of Democrats were more conservative than the median Republican. Today, those numbers have plummeted to 8 percent and 6 percent.

Third, we also don't like one another very much. Thirty-eight percent of Democrats have a "very unfavorable" view of Republicans, and 43 percent of Republicans hold that view of Democrats. About half of "consistently liberal" Americans say most of their friends share their views, and about a third say it's important to live in a place where that is so. For those who are "consistently conservative," these preferences are even more pronounced.

1. *Pesikta D' Rav Kehana 12:25*

The Divine Word spoke to each and every person according to his particular capacity. And do not be surprised at this idea. For when manna came down for Israel, each and every person tasted it in keeping with his own capacity—infants in keeping with their capacity; young men in keeping with their capacity; and the elderly in keeping with their capacity . . . Now what was true about the manna—that each and every person tasted it according to his own particular capacity—was equally true about the Divine Word. Each and every person heard it according to his own particular capacity . . . Therefore the Holy One said: "Do not be misled because you hear many voices. Know ye that I am He who is one and the same: I am the Lord thy God."²⁴

ד"א אנכי ה' אלהיך, (קפה) א"ר תנינא בר פפא, נראה להן הקב"ה פנים וועפות, פנים בינוניות, פנים מסבירות, פנים שוחקות, פנים זועפות למקרא, כאדם מלמד את בנו תורה צריך ללמדו באימה, פנים בינוניות למשנה, פנים מסבירות לתלמוד פנים שוחקות לאגדה, א"ל הקב"ה אע"פ שאתם רואים הרמינות הללו, אלא אנכי ה' אלהיך, א"ר לוי נראה להן הקב"ה (קפו) כאיקונין הוו, שיש לה פנים מכל מקום, אלה בני אדם מביטין בה, והיא מבטת ככולן, כך הקב"ה כשהיה מרבר לישראל, כל אחד ואחד מישראל היה אומר עמי הריבור מרבר, אנכי ה' אלהיכם אין כתיב כאן, אלא אנכי ה' אלהיך, א"ר יוסי בר תנינא (קפו) לפי כחו של כל אחד ואחד היה הריבור מרבר עמו, ואל תחמה על דבר זה, שהמן שהיה יורד לישראל, כל אחד ואחד היה טועמו לפי כחו, התינוקות לפי כחו, והבחורים לפי כחו, והזקנים לפי כחו, רתינוקות לפי כחו, כשם שהתינוק הזה יונק משרי אמו כך היה טועמו, שנ' והיה טעמו לשר השמן (דברים י"א ח') הבחורים לפי כחו, שנ' ולחמי אשר נתתי לך (קפה) לחם ושמן ורמש האכלתיך (יתרואל י"ז י"ט) והזקנים לפי כוחן, שנאמר ומעמו בצפיהו ברמש (שמות י"ז ל"א), ומה אם המן כל אחד ואחד היה טועם לפי כחו, הריבור על אמת כמה וכמה, אמר דוד סול ה' בכח (תהלים כ"ט ו') בכחו אין כתיב כאן אלא בכח, בכחו של כל אחד, אל הקב"ה (קפמ) לא מפני שאתה שומע קולות הרבה, אלא היו יודעים שאני הוא, אנכי ה' אלהיך, בעולם הזה נגאלו ישראל ממצרים ונשתעבדו בבבל ומבבל למדי, ומסדי ליון, ומיון לארם, ומארם הקב"ה נואלן, ואינן משתעבדין עוד, שנאמר ישראל נושע בה' תשועת עולמים לא תבושו ורא תכלמו עד עולמי עד (ישעיה מ"ה י"ז) :

2. Sanhedrin 34a

The Gemara digresses to find the source for R' Yochanan's statement that two different verses cannot be teaching the same point: **אמר אבאי – From where is this principle derived? – מנהגי מילי** – Abaye said: **אחת דבר – For the verse states: אלהים שתיים יזו שמעתי כי עז לאלהים** – *One thing has God spoken, but these two have I heard; because strength belongs to God.*^[23] This teaches that **אין טעם אחר יוצא מכה – a single verse can yield many teachings,**^[24] **אין טעם אחר יוצא מכה** – but it cannot be that **one teaching is derived from many verses.**

The Gemara presents a similar statement: **אמר אבאי – A Baraisa of the academy of R' Yishmael has taught the following exposition: "וכפטיש יפצץ סלע" – AND LIKE A HAMMER THAT A ROCK SHATTERS.**^[25] This teaches that **אין טעם אחר יוצא מכה – JUST AS THIS HAMMER DISINTEGRATES INTO MANY PARTICLES,** **אין טעם אחר יוצא מכה טעמים** – SO TOO ONE VERSE YIELDS MANY TEACHINGS.

3. Bamidbar Rabba 13:15

eighty, and from this we can infer that the numerical value of the Written Law and the Oral Law amounts to one hundred and four. And it was offered in the twenty-sixth of the generations from Adam to Moses, through whom the Torah was actually given. This yields a total of one hundred and thirty and for this reason the weight of the dish was one hundred and thirty shekels. ONE SILVER BASIN (MIZRAK) was brought as a symbol of the Torah which has been likened to wine; as it says, *And drink of the wine which I have mingled* (Prov. ix, 5).¹ Now because it is customary to drink wine in a *mizrak*, as you may gather from the text, *That drink wine in bowls—mizreke* (Amos vi, 6), he on that account brought a MIZRAK. OF SEVENTY SHEKELS, AFTER THE SHEKEL OF THE SANCTUARY (VII, 19). Why? As the numerical value of *yayin* (wine) is seventy, so there are seventy modes of expounding the Torah. Why does it say ONE in connection with the dish? It symbolises the Torah which must be one; as you read, *One Torah² and one ordinance shall be . . . for you* (Num. xv, 16).³

מו קערת כסף אחר. בא נשיא יששכר והקריב ע"ש ההורה לפי שהם אהבו את התורה יותר מכל השבטים שני (כ"א י"ג) ומבני יששכר יודעי בינה לעתים וגו'. כהן לעתים ר' תנחומא אמר לקרסין ר' יוסי אמר לעבורים. (ע"ל לדעת מה יעשה ישראל באוה יום יעשו כיעודים. ראשיהם מאתים אלו מאתים ראשי סנהדריות שהיה שבט יששכר מעמיד. וכל אחיהם על פיהם שהיו מסכימים הלכה על פיהם ואומר (נמ"ס) יום שכמו לסבול שהיו סובלים עול תורה. ויהי למש עונד שכל מי שהיה בוועה בהלכה היו שואלים איתה לשכח יששכר ורם מבארים אותה להם. קערת כסף כנגד התורה שהיא קדוה לחם שני (מ"ג) לכו להבי בלהבי. ונאמר בלחם הפנים (נמ"ס) ועשית קערתו וכפורתו ייחזקו קערתו אלו דפוסים שהיו עושים לחם הפנים בדפוסים. שלשים זמאה משקלה צא וחשוב כ"ד ספרים של תורה שבכתב ושמונים מן המשנה שמתחלת במ"ם מאיכתי קורין את שמע וכו' ומסיימת במ"ם (מ"ג) יי וברך את עמו שלום. מ"ם ארבעים ומ"ם ארבעים הרי שמונים. הרי ק"ד שעולים מנייגם של תורה שבכתב ותורה שבעל פה. ר"א ערשי ששה סדרי משנה השבן ראשי אוהיותיהן עולים שמונים צא וחשוב מ' מן מאיכתי של סדר ורעים. מ' מציאות השבת של כדר מתוך ח' מן המשעשה נשים מן סדר נשים. א' מן אבות נויקין מן סדר ישתנות. כ מן כל הזכחים מן סדר קרשים. א' מן אבות המונאות מן סדר מדרות. הרי שמונים מיכן שעולים תורה שבכתב ותורה שבעל פה למנין ק"ד. ונתנה לכו דורות שהיו מאדם ועד משה שנתנה תורה על ידו הרי ק"ל לכך היה משקל הקערה ק"ל. מורק אחר כסף כנגד התורה המשולה בין שנא' (מ"ג) ושהו בין מסכתי. ולפי שהיה לין לשחות במורק כמדת (מ"ג) השותים במורקי וין לכך הביא מורק. שבעים שקל בשקל הקדש למה בשם שין חשכנו שבעים כד"ש שבעים פנים בתורה. למה נאמר בקערה האחת כנגד התורה הצריכה להיות אחת כמדת (נמ"ס) תורה אחת ומשפט אחד יהיה לכם. למה נאמר במורק אחר שרית שבכתב וד"ת שבעל פה כולם נתנו מרועה א' כולם אל אחד אבן למשה מסני.

4. Eruvin 13b

אמר רבי אבא אמר שמואל – R' Abba said in the name of Shmuel: שלש שנים נחלקו בית שמאי ובית הלל – For three years, Beis Shammai and Beis Hillel debated each other. הללו אומרים הלכה כמותנו – These said that the halachah follows their view, והללו אומרים הלכה כמותנו – and these said that the halachah follows their view. I.e. each side insisted that its own view was correct. ויצאה בת קול ואמרה – A heavenly voice went forth and declared: אלו ואלו דברי אלהים חיים הן – These and those, i.e. both views, are the words of the living God,^[13] והלכה כבית הלל – but the halachah in practice follows Beis Hillel.

The Gemara continues:

– But now that these and those are both the words of the living God, מפני מה וכו' בית – because of what reason did Beis Hillel merit to fix the halachah according to their view? מפני – Because they were easy and forbearing and they would study their opinion and the opinion of Beis Shammai.^[14] ולא עוד אלא – And not only that, but they would mention the matters of Beis Shammai before their own,^[15]

5. Chagiga 3b

R' Elazar ben Azaryah continues to expound upon the verse from *Ecclesiastes*, which now speaks metaphorically:

אלו תלמידי – „בעלי אספות” – THE MASTERS OF ASSEMBLIES – THESE ARE THE WISE SCHOLARS WHO SIT IN VARIOUS GROUPS AND OCCUPY themselves WITH the study of TORAH.^[14] הללו מטמאין והללו מטהרין – There are THOSE scholars who DECLARE a thing ritually CONTAMINATED AND there are THOSE who PRONOUNCE it CLEAN; הללו – THOSE who PROHIBIT AND THOSE who PERMIT; הללו פוסלין והללו מכשירין – THOSE who DISQUALIFY AND THOSE who DECLARE FIT.^[15] שׁמא יאמר אדם היאך אני למד – PERHAPS A MAN WILL SAY: HOW CAN I EVER LEARN TORAH and understand it precisely, when every issue is subject to debate and disagreement?

– תלמוד לומר כולם „נתנו מרעה אחר”

To allay this concern, SCRIPTURE STATES that ALL^[16] the various Rabbinic opinions are GIVEN FROM ONE SHEPHERD. אל אחד נתנו פרנס אחד אמרן מפי אדון כל המעשים^[17] – ONE GOD GAVE THEM,^[17] ONE LEADER PROCLAIMED THEM^[18] FROM THE MOUTH OF THE MASTER OF ALL MATTERS, BLESSED IS HE, וידבר „וידבר” – AS IS WRITTEN:^[19] AND GOD SPOKE ALL THESE WORDS.^[20] Hence, אף אתה עשה אוניך כאפרבסת^[21] – YOU TOO MAKE YOUR EAR LIKE A MILL-HOPPER,^[21] וקנה לך לב – AND ACQUIRE FOR YOURSELF A DISCERNING HEART – TO HEAR intelligently THE WORDS OF THOSE WHO DECLARE a thing IMPURE AND THE WORDS OF THOSE WHO PRONOUNCE it PURE; ואת דברי אוסרין – THE WORDS OF THOSE WHO PROHIBIT AND את דברי פוסלין ואת דברי – AND THE WORDS OF THOSE WHO DISQUALIFY AND THE WORDS OF THOSE WHO DECLARE FIT.^[22]

6. Derashos Ha'Ran #3

1320-1380

They darshonned the word “all” [in the verse “And G-d spoke all these words, saying . . .” (Sh'mos 20:1)] to teach that even the words of the one who did not attain the truth were told to Moses at Sinai. Now, this concept requires investigation. How can we say that both sides of a machlokes were told to Moses by G-d? Behold, it says: “Shammai says one kav of dough needs challah to be taken from it, and Hillel says two kavs” (Aidyos 1:2).⁷ In truth, one of the two opinions is the true one, and the other is not! How could we interpret the verse to be telling us that something untruthful came from the mouth of G-d?

ואמרו עוד (תנינא שם): “בעלי אספות” – אלו תלמידי חכמים שיושבים אסופות אסופות ועוסקין בתורה, הללו מטמאין והללו מכשירין, הללו פוסלין והללו מכשירין, הללו אוסרין והללו מתירין, שׁמא תאמר: הואיל והללו וכו' היאך אני למד תורה מעתה, תלמוד לומר: (בלם) נתנו מרעה אחר – בלם פרנס אחד אמרן מפי אדון כל המעשים ברוד הוא, שׁנאמר (שמות ב א): וידבר אלהים את כל הדברים האלה לאמר: “דרשו מלת “כל” לומר: שאפלו דברי מי שלא השיג האמת נאמרו למשה מסיני. וזה הענין צריך עיון: אידך נאמר ששתי כתות המתלקת נאמרו למשה מפי התבורה, הנה, הלל ושׁמאי נחלקו (ערויות פ״א מ״ב): “שׁמאי אומר מקב תלה והלל אומר מקבנים”, באמת שאחד משני הדעות הוא דעת אמת, והשני הפכו, ואם כן, אידך נדרש שׁיצא מפי ה' והברך דבר בלתי אמת.

7. Nesivos Ha'Mishpat (Intro)
 R' Yaakov Lorberbaum of Lissa
 (1760-1832)

כבר מלתי אומרה בבקדמות כפרי חיות דעת שאין כוונתי בחיצורי להורות הלכה למעשה רק כהחלמה זו לפני חכמים כהלמוד לפני הרב והצאחי שם מאלוהים ומהלמודי יותר וכולם וצאחי שם טעמים וזה צוה שיתר מועילין דברי החלמודים יותר ומצותים. ועשה צאחי להסוף מעט דברים. ידוע כי השכל אשר חק' אה האדם צהיותו מורכב צחומר הרכבת המוריות ושיעבודי סוקרים יונעוהו ומהסיג הדברים על אמתותן ואין לייחס האמת הגמור רק להשי" שחמתו אמת וחי וצלעו רכה לבל יפול צפה הטעות והי"ל דרשו כמה פעמים דברי שאמרת טעות סן צידי וארון הכביחי סדה פ"א שטעה אק ויה עני' אצתייהו. ויהי כהצצ רעה גדולה צעהי"ר שהלמוד לקבחר ר"ל ורואה צחיצור דבר שאי"ס כראה לפ"ד ויד הוא חולה צטעות המחבר ופומה צכשטון חצירו הי"סך ומה שהסירנו יחצק וצכשלו אל י"ג לנך ולא ישי"ב על לכו לומר הל"ג גם א"י ככשלת: כמה פעמים ומהלדת הטעות פרוסה על כל המי"ס ר"י הטוב יכפר צעד. ולכן צמנוחא ויריכו רבן הלמודי לאמתה של תורה יעיי"ס כ"א צחיצורי כדך צוועיי"ר צדברי תלמודיים וא"ס ידוע לה"ס א"ה דבר לטעות ידוע א"הי לכך: כות ד"ה עיי"ס צמקום זה ועיי"ר צמקום אחר וא"ס ח"ו ק"תי לא מחמת זה ידוע חצירו מכל וכל כי ק"ה ק"תי ל"י שהועיי"ר צכל חצירו: זה דברי טו"צ"י ומהומים הרבה יוללו כי ע"י ר"ה הרבה דברי צבחו לפני חכמי גדולי' ואח"כ וק"סו ומהו צה"ס וכתבי הר"ה ש"ן לאמתה של תורה צנה"י. אולם סיה"ו כל הדברים לאמתה של תורה יענ"ל צעלמו שלא הגעתי למדה זו ויחכי א"י ש"ל ערכי ע"י צדעה ח"ך לפעמי"י גם צאמתה הע"י יולל דבר טו"צ. ו"ש לא"ס ד"י התכלות על השגיאה צנה שה"ה א"ס כי ש"י וכי ש"ג לו וצפרט כי הרבה פעמים למדתי מחדך לע"ר גדול. ואף גם: א"ה א"ס שהשגיאה והטעות שקר הוא צעלמותו וי"ו חושלת י"ס צו לחכמי' וצביאור אמרו ח"ל והמכשלה הז"ה ח"י א"ן א"ס עומד על ד"ה ח"כ ככ"ל צו. י"הע"ן כי ידוע שהתורה מושלה לוי"ס וכאשר ירש השוטה לוי"ס ולל"ל צמים א"די"י להעלות הפרכים ואצ"י יקר צעה השיצולת הולך וקושר חכמי"ן ע"ירו מלאות וק"ה עני' להשי"ב ההבדל הק" שצ"ס וצ"ן א"ן המרכ"ס המומח אל"ס רשומין כמעט צמראה: זה ל"ה ותחת הספיר מעלה ח"ס צידו אולם אחר טעלותו אור ע"ירו א"ה לק"ן לעלמו הי"ע"ב ההפ"ש שצ"ייה"ס עד שצשהו לול"ל שוב פע"ס ש"ית א"ן המטעה לא יולל עוד וא"ס מולל וטי"ב הוא לראות לדעת א"ה הפרכי"י וכל יקר ר"ה ע"ירו ר"י ד"י"ת הדברי' המוטעים ס"י לע"ר ולהועיל לבל יעוהו עוד הוא הדבר "אשר המלי"ו ח"ל צאומ"ס א"י לא דדל"י חספ"ל לא מ"סכמת מרגרי"ה ח"ה"י י"ס ע"י: י"ס קבלת שכ"ר מהשמים. גם צהיות חציר: זה דפ"ס צלעדי ולא הי"תי צמקום דפ"ס צענה דפ"ס אולי טעות המדפ"ס הוא. וע"ס האזהרה מהשי" ע"י חכמי"ו ר"ן א"ה כל הא"ס לכך: כות מוצק א"כ"י צצ"א"ס יולל לפעמים צחיצור זה שהצנתי על ו"י שקדומ"י תלטה הקולמוס לומר שהוא טעות הכ"י מהכלל ע"י ש"ל כחצ"ו צבחה רק א"ג ש"טפ"ל ולא כוונתי רק שלפי דעתי כראה לכאורה שהוא טעות והמע"ן יולל לו: כות. וצהיות צעה שהי"תי עסק צהע"תקת ספ"ר זה להצ"ו לצי"ת הדפ"ס הקסורי חצ"י ולי"י ולמדתי מחדך לע"ר וג"ס אור ע"י לא ה"י א"ה י"ה א"כ"י מהטעות שפ"לו צו ח"ו כי לע"ס עיקר ע"יר להסיר סי"י השגיאה צעה הדפ"ס. לכן הכ"י ומלה פ"ר המע"ן לדון א"הי לכך: כות ומהו ח"ך וכות:



Though halakhic errors are inherently false, they nonetheless serve an important didactic function. Indeed, one cannot successfully establish halakhic truth without some measure of initial failure. The early stages of halakhic analysis bear a similarity to a diver who is not yet capable of distinguishing worthless stones from the treasure he wishes to retrieve. More often than not, he surfaces with the former rather than the latter. However, once he has analyzed his error he emerges with an enhanced capacity to discern. The very process of failure increases his sensitivity to the nuances that distinguish precious jewels from stones, enhancing his future prospects for success. When he dives again many of the worthless stones that were initially responsible for his confusion are no longer present, having already been discarded. Those that remain are unlikely to generate further confusion inasmuch as the diver has learned to identify the differences between precious and worthless stones. Thus his initial failure contributes to his ultimate success. As the Rabbis indicate—if he had not drawn worthless objects, we would not have discovered the valuable item which they camouflaged. For this entire process there is a heavenly reward



Young woman
 Or
 Old woman?

8. Rashi (Kesubos 57a)

הא קמ"ל - דהיכא דאשכחן אמוראי דפלגי אהדדי כל חד אליבא דנפשיה ודרי אמוראי אחריני דפלגי בפלוגתא דהנך אמוראי ואית לן לפרושי מילתא בהרי לישני חדא מינייהו מיפלגי תרי אמוראי אליבא דנפשייהו שכל אחד ואחד סברא שלו כגון רבי יוחנן ורבי יאשיע ואיך תרי אמוראי [אליבא דחד] לא מיפלגי אלא אמרי חדא מלהא וחדא חן לישנא מיפלגי תרי אמוראי אליבא דחד כגון רב דימי ורבין ומשויה מלהא דתרי אמוראי קמאי חדא מלהא שבקינן הדיא לישנא דמיפלגי תרי אמוראי אליבא דחד ונקטינן הדיא דמיפלגי תרי אמוראי אליבא דנפשייהו דכי פליגי תרי אמוראי קמאי חדא מלהא דחד מר אמר הכי אמר פלוני ומר אמר הכי אמר פלוני חד מינייהו משקר אבל כי פליגי תרי אמוראי בדון או באיסור והיתר כל חד אמר הכי מיסתבר טעמא אין כאן סקר כל חד וחד סברא דידיה קאמר מר יהיב טעמא להיתורא ומר יהיב טעמא לאיסורא מר מודמי מילתא למילהא הכי ומר מודמי ליה בעניינא אחרינא ואיכא למימר אלו ואלו דברי אלהים היים הם וימנין דשייך האי טעמא וימנין דשייך האי טעמא שהטעם מתהפך לפי שינוי הדברים בשינוי מוטע :

When a debate revolves around the attribution of a doctrine to a particular individual, there is only room for one truth. However, when two *Amora'im* enter into a halakhic dispute, each arguing the halakhic merits of his view, each drawing upon comparisons to establish the authenticity of his perspective, there is no absolute truth and falsehood. About such issues one can declare that both represent the view of the living God. On some occasions one perspective will prove more authentic, and under other circumstances the other view will appear to be more compelling. The effectiveness of particular rationales shift as conditions of their application change, even if only subtly.



9. Ritva
R' Yom Tov b. Avraham Asevilli
 1250-1330

When Moshe ascended to receive the Torah, it was demonstrated to him that every matter was subject to 49 lenient and 49 stringent approaches. When he queried about this, God responded that the scholars of each generation were given the authority to decide among these perspectives in order to establish the normative *halakhah*.

[יג, ב] שיכול לטהר השרץ מן התורה. כתבתי קצת שטת התוספות בזה במסכת סנהדרין בס"ד. אלו ואלו דברי אלהים חיים. שאלו רבני צרפת ז"ל⁸, האיך אפשר שיהו שניהם דברי אלהים חיים, וזה אוסר וזה מתיר. ותרצו, כי כשעלה משה למרום לקבל תורה, הראו לו על כל דבר ודבר מ"ט פנים לאיסור ומ"ט פנים להיתר, ושאלו להקב"ה על זה, ואמר שיהא זה מסור לחכמי ישראל שבכל דור ודור, ויהיה הכרעה כמותם⁹, וכונן הוא לפי הדרש, ובדרך האמת יש טעם סוד בדבר.

הקדמת הגאון רבינו שלמה: המחבר ים שלמה:

10. Yam Shel Shlomo
R' Shlomo Luria
 (1510-1574)

שלמה ע"ה אמר בחבנתו (קבלת י"ג, י"ג). ויחר מהמה בני הוהר עשות ספרים הרבה אין קץ, ודרשו רבותינו בפרק עושין פסים (ערויני כ"ג ע"ג) שמחויב הוא לשמוע דברי חכמים שנקראו סופרים. כמה שחדשו והוסיפו בקבלתם בתורה שבעל פה הלכה למשה מסיני על תורה שבכתב, שהוא בחכמת הקיצור ככמות, ואורך באיכות. אף הוסיפו וגורו ועשו משמרת למשמרת. כאשר הקדים החכם הזה שעשה אונים לתורה. שנאמר (סס) אין וחיקר. וכל הנמצא בדברי חכמי התורה מימות משה רע"ה עד עתה. הן הן החכמים שאמר הוא עליהן (סס ט"ז) דברים חכמים כדרבננו. כלם נתנו מרועה אחד. ושלא לחמוה על מחלוקתם בריחוק הדיעות, שזה מטמא וזה מטהר. זה אוסר וזה מתיר. זה פוסל וזה מכשיר. זה פותר וזה מחייב. זה מרחק וזה מקרב. אם דעתם לשם שמים. והראשונים אפילו בבת קול לא היו משגיחים (כ"ג י"ג ע"ג). וכולם דברי אלקים חיים, כאילו קיבל כל חד מפי הגבורה, ומפי משה, האף שלא יצא הדבר מפי משה לעולם, להיות שני הפכים בנושא אחד. אעפ"י בן דמהו החכם לרוב אישורו וחיוקו, שאין בין דבר שהוציא משכל הפועל, אשר נתעוללו לו במושכלות שניות ושלישיות. לבין דבר שבא אליו בכח חוש הדיבור בקבלה הלכה למשה מסיני. אף שלא ציירו במופת שכלו לדוחו הכרח. לולי צר הקבלה איש מפי איש. והמקובלים כתבו טעם לדבר, לפי שכל הנשמות היו בהר סיני, וקיבלו דרך מ"ט צינורות. והן שבעה פעמים שבעה, מוקק שבעתיים. והן הקולות אשר שמעו וגם ראו. וכל ישראל רואים את הקולות הן הדיעות המתחלקות בצינור. כל אחד ראה דרך צינור שלו לפי השגתו. וקבל כפי כח (נשמת עליונו) [נשמתו העליונה], לרוב עליונה. או פחיתותה, זה רחוק מזה. עד שאחד יגיע לטהור. והשני יגיע לקצה האחרון לטמא. והשלישי לאמצעות, רחוק מן הקצוות והכל אמת

ולבן אמר החכם, מאחר שדברי החכמים האמתיים כולם דברי אלהים חיים, אפילו במחלוקתם. קל וחומר בהשוותם יחד. א"כ הגע בעצמך, משה למה לא כתב מפי הגבורה באר הטיב כפי אשר ראו. מבלי שיפול בו שום ספק. ויהיה פנים אחד לתורה, ולא מ"ט. גם זולת זה, מה שהיה ראוי להוסיף ולגזור, ראוי היה למשה להודיע בספר. באם תגיע למקום שתמצא בקעה פרוצה גדור אותה, ותוסיף בכנינה מה שראוי להוסיף, או מה שאינו ראוי להוסיף בשום עניין, על דרך אין גורין גזירה על הציבור אלא א"כ רוב הציבור יכולים לעמוד בה (כ"ג ע"ג ע"ג): על זה השיב החכם על תמיהתם, עשות ספרים אין קץ. כלומר שאינו מן האפשרי לעשות ספרים כעניין זה. כי אין קץ ותכלית לעניינו, כמשמעו, כי אם כל רקיעי השמים גוילים, וכל הימים דיו. לא יספיקו לדבר פרשה אחת. עם כל הספיקות שיפולו בה. ומה שיחודש ויוצא ממנה, לרוב תועלתו. עם כל מה שיכולים חכמים מישראל להעמיק בשכל העיון, להעמיק ולשנות ולהוסיף עליו. ועוד אדרבה, אם כל זה היה כתוב בתורה. ק"ו שהיה עליו יותר הוספה. ר"ל הוספה על הוספה. ר"ל שאי אפשר שלא יפול ספיקות ושינויים ועומק הדעת בהוספה ראשונה. עד שתגיע הוספה שנייה לאלף אלפים כמותם. כלל הדבר, אמר החכם והודיע, שאינו כנמצא מן האפשרות להודיע ולבאר כל ספיקות התורה מבלי (חלוקת) [חלוקים] עד סוף שתהא ידו של אדם מגעת, אי אפשר. על כן מסר התורה לחכמים השחולים בכל דור, כל אחד ואחד לפי הוצב מקור שכלו. לחלק לעליו ולהוסיף, כפי מה שיראו לו מן השמים, ואם בא לטהר יסייעו לו.

One should not be astonished by the range of debate and argumentation in matters of *halakhah*. . . . All these views are in the category of *divrei Elohim hayyim* as if each was received directly from Sinai through Moshe. This is so despite the fact that Moshe never projected opposing perspectives with respect to any one issue. The Kabbalists explained that the basis for this is that each individual soul was present at Sinai and received the Torah by means of the 49 paths (*tzinorot*). Each perceived the Torah from his own perspective in accordance with his intellectual capacity as well as the stature and unique character of his particular soul. This accounts for the discrepancy in perception inasmuch as one concluded that an object was *tamei* in the extreme, another perceived it to be absolutely *tahor*, and yet a third individual argues the ambivalent state of the object in question. All these are true and sensible views. Thus, the wise men declared that in a debate between true scholars, all positions articulated represent a form of truth.

בריך רחמנא דדיב חכמתא לחכימינו:

11. Maharal
R' Yehuda Loew
1512-1609

הנוח והעלוב המדה וזאת ראוייה ביותר אל זה. שהרי כל תוקף וכו' הוא יוצא בכח חזק לצד אחר חוץ ליושר, אבל מי שהוא נח נעלב אין לומר עליו שהוא יוצא בחזק לצד אחר לחוץ. ומפני זה ראויים דברי ב"ה להלכה, אף כי מצד החכמה ב"ש חכמים היו ומשיגים עד שהיו דבריהם דברי אלהים חיים ג"כ, מ"מ מצד עצמן של ב"ה שהיו נוחים ועלובין היו ראויים אל היושר, לכן נקבעו דבריהם להלכה, וגם זה נכון מאוד ופי' ראשון עיקר וברור כאשר תבין. ויש לך לדעת, כי דוקא במחלוקת ב"ש וב"ה אמרו אלו ואלו דברי אלהים חיים, כי הם היו תחלה במחלוקת התורה, שקודם שהיה מחלוקת ב"ש וב"ה לא היה מחלוקת בתורה כלל, וכאשר באו ב"ש וב"ה היה מחלוקת שלהם עד שדברי שניהם דברי אלהים חיים כמו שהתבאר למעלה. ואין ראוי שיבאו ישראל ממדריגה העליונה שלא היה בהם מחלוקת בתורה, אל מדריגה זאת שיהיה בהם מחלוקת ואחד מהם דבריו בטלים, ולכך היה המחלוקת אלו ואלו דברי אלקים חיים, ואחר כך נתחדש שאר מחלוקת והבין זה מאוד. ובארנו עוד במקום אחר הלשון שאמר דברי אלקים חיים ואין כאן מקום להאריך.

ה' אף כי הדבר הוא מורכב, מ"מ אין זה כמו זה רק דא' יותר עיקר. שהרי העץ שהוא מורכב מד' יסודות, העיקר שגובר בו הוא יסוד הרוח כמו שידוע. וכן אף שיש לדבר אחד בחינות מתחלפות כולם נתנו מן הש"י, רק כי אחד מהם יותר עיקר והוא מכריע והוא הלכה. מ"מ אל תאמר כי דבר שאינו עיקר אינו נחשב כלום, זה אינו כי השומע כל הדעות הרי השיג הדבר כפי מה שיש לדבר בחינות מתחלפות, והרי למד תורה כפי מה שהוא הדבר שיש לו בחינות מתחלפות, רק לענין הלכה אחד מכריע על השני. ולפעמים הבחינות שוים לגמרי בצד עצמו ואז שניהם מן הש"י בשווה ואין מכריע. וזהו מחלוקת הלל ושמאי שיצא בת קול אלו ואלו דברי אלהים חיים, ר"ל ששניהם שוים בבחינות שזה כזה, וכיון שהבחינות שוה שניהם דברי אלהים חיים, כי הש"י נתן התורה וציוה הכל לפי הבחינה, שאם הבחינה לטהרה ציוה עליו טהור, והפך זה ג"כ אם הבחינה לטומאה ציוה עליו טמא. וכאשר הבחינות שוים על זה אמר אלו ואלו דברי אלהים חיים, כי המטרה דבריו דברי אלהים שהוא יתברך מטרה מצד בחינה של טהרה זאת, וכן המטמא ג"כ דבריו דברי אלהים שהוא יתברך מטמא לפי בחינה של טומאה.

ולכך שואל שם, מאחרי כי אלו ואלו דברי אלהים חיים בשוה א"כ למה אמר הלכה כב"ה. ואמר מפני שהם נוחים ועלובין וכו'. ודבר זה, כי הטעם שנתן ב"ש מצד חרוד השכלי שהיו חריפים מאוד, הוא שקול כמו הטעם שנתן ב"ה רק כי הנעלבים ואינם עולבין כו', עליהם הכתוב אומר ואחבינו כצאת השמש בגבורתו. ובארנו זה במקום אחר באריכות כי מדה זאת הוא מדת הפשיטות לגמרי, ולכן ראויים דבריו להלכה, כי ההלכה הוא שכל פשוט, והשכל נמשך אחר המדה שיש בו, וכאשר הוא נעלב יש לו מדת הפשיטות ונמשך אחר השכל הפשוט אשר הוא ראוי להלכה כאשר תבין דברי חכמה. לפיכך ההלכה כב"ה, כי דבריו מתחברים אל השכל הפשוט לגמרי. ותדע עוד כי הנוח והעלוב הוא מדה ראוייה להלכה, כי ההלכה היא הדרך הישר שאינו סר מן היושר, והוא ההולך אל הש"י לגמרי, ולכך נקרא דבר זה הלכה וכבר בארנו דבר זה באריכות.

בחינה יותר מאחת לדבר אחד. שאף אם הדבר טמא, אי אפשר שלא יהיה לו צד בחינה אל טהרה של מה, וכן אם הרבר טהור, אי אפשר שלא יהיה לו בחינה מה של טומאה. ובני אדם מחולקים בשכל ואי אפשר שיהיו כל שכלי בני אדם על דרך אחד כמו שיתבאר, ולכך כל אחד ואחד מקבל בחינה אחת כפי חלק שכלו. ועל זה קראם בעלי אסופות, ר"ל שיתשבים אסופות ועוסקים בתורה שאף שהם מחולקים בשכלם מ"מ הם מתאספים יחד, וכאשר הם מתאספים יש בהם כל הדעות המחולקות. ואמר שמא תאמר אי"כ האיך אני לומד תורה מעתה על זה אמר כלם נתנו מרועה אחד אל אחד נתנו פרנס אחד אמרן מפי אדון כל המעשים, וביאור זה, כי הש"י כאשר נתן תורה לישראל נתן כל דבר ודבר בתורה כפי מה שהוא ואמר שדין זה יש בו בחינה לכות ויש בו בחינה לחובה, ודין של אסור והיתר יש בדין זה בחינה להיתר ויש כאן בחינה לאסור, וכן כשר ופסול יש בחינה אחת הפך האחרת. כמו שבעולם נמצא דבר מורכב מהפכים, ותוכל לומר על העץ שהוא מתחם אל יסוד המים וכן הוא האמת שיש בו מן המים, ותוכל לומר שיש בו מן יסוד האויר וכן הוא האמת שיש בו יסוד האויר, ולא תמצא דבר פשוט לגמרי. וכן בתורה אין דבר אחד טמא לגמרי שלא יהיה בו צד טהרה, ויש בו צד טומאה ג"כ, וכאשר אחד למד על דבר אחד טהור ונתן טעמו ושכלו לטהרה, הרי אמר בחינה אחת כפי מה שהוא, האומר טמא ואמר טעמו זה אמר ג"כ בחינה אחת.

והיינו דאמר שכולם הם מפי אדון המעשים, ולמה הוצרך לומר כאן מפי אדון כל המעשים ומה ענינו לכאן, אלא ר"ל כמו שהש"י אדון כל המעשים וממנו נמצא עולם המורכב שיש בו דברים מתחלפים ויש אחד הפך השני, וכך הוא דבר זה שכל דבר יש לו בחינות מתחלפות שאין העולם פשוט שלא יהיה בו חילוף בחינות, א"כ המטמא והמטהר זה למד תורה כמו השני כי לכל אחד ואחד יש לו בחינה בפני עצמו, והש"י ברא את הכל והוא ברא הדבר שיש בו שתי בחינות, רק לענין הלכה למעשה, אין ספק שהאחד יותר עיקר מן השני, כמעשה

Hashem is the Master of all entities, and from Him comes the Composite World made of opposing properties. The world is not so simple; it is composed of disparate aspects. G-d created everything, including anything that has two aspects to it. Halacha is part of this world. Only, for halacha l'maaseh, for actual practice, one aspect is unquestionably more significant than the other. This is also true of the physical entities Hashem created: Even though an entity may be a composite of many disparate elements, those elements are not there equally. One is more significant than the others. The tree, for example, is composed of all four elements [earth, water, air, fire], but the principal element is air, as is well known [in philosophy]. Likewise, even though any single entity has disparate halachic aspects to it—all given by Hashem—one of them is still the most significant, and that is the deciding property, and that is the halacha.

Sometimes the disparate aspects are absolutely equal, and then their G-d-given halachic statuses are equally valid, and there is no deciding factor. And this is the nature of the disputes between Bes Shammai and Bes Hillel, concerning which a Bas Kol declared, "These and those..." And therefore that Gemora asks, "Why then is the halacha [solely] according to [the decisions of] Bes Hillel?" And it answers, "Because [its members] were pleasant and patient..."

12. *Ohr Yisroel*
R' Yisroel Salanter
 1810-1883



Even with all this in mind [namely that Torah-learning requires totally unbiased application of purely objective intellect], man, by virtue of being man, though he has the power and ability to flay his intellect so as not to be influenced by his *kochos ha-neffesh* [his subliminal dispositions], to the extent that they become sleeping dreamers (dormant and inactivated so as not to break into his intellect and cause it to err)—with all this in mind, he is but a human, and his subliminal dispositions lie within him. He is unable to separate them from his intellect. For this reason man does not have the power to arrive at [a form of] the true [absolute] intellect, totally severed and separated from the subliminal powers of the psyche. Yet the Torah was given to man to judge through following human intellect (in the purest form possible—see *Bechoros* 17b, which states that the Merciful One says “do,” and he is pleased by whatever results one’s efforts produce) and matters are to be clarified through amassing pieces of evidence and weighing them, and to whichever side the weight of the proofs fall, whether due to their quantity or quality, that is how the matter will stand.

[Now,] all human beings are of the same mind regarding [their appreciation of] the quantity of proofs [that may be brought for a position on an issue] as long as they understand the proofs as they were intended. But regarding the process of weighing the facts, each human being’s spirit differs one from another, and this very process is the one referred to as “*shikkul ha-dahs*,” the weighing [of facts] by the mind, in which the intellects of human beings differ greatly.

... [T]he cause for their disputes was in the different compositions of each one’s *kochos ha-neffesh*, the subliminal dispositional forces of one’s psyche [that compels his particular evaluation of things], which no human has the power to sever from his intellect (as mentioned above); and any investigator into the

Torah of Hashem can only depend upon his own perspective once he makes all attempts to avoid subjectivism and to exercise his process of assessment while carefully restraining it from exceeding its limits, and applying as pure and unbiased an intellect as is humanly possible.

ובכ"ז, האדם באשר הוא אדם, אם כי בידו וכחו להפשיט שכלו מהתפעלות כחות נפשו, עד אשר יהיו כחות נפשו הווים שוככים (בלי התעוררות, *למען לא יפרצו בכח השכלי להטותו) בכ"ז אדם הוא, וכחות נפשו בקרבו המה, אין בידו להפרישם משכלו. לזאת אין ביד האדם לבוא אל שכל אמתי המופרש ומוברל לגמרי מכחות הנפשיות, והתורה נתונה לבני אדם לשפוט בה ע"פ שכל אנושי, (בטהרתו האפשרית, עיין בכורות (י"ז ע"ב) דרחמנא אמר עביד ובכל היכי דמצית למעבד ניהא ליה), וע"פ רבוי הראיות ומשקלם יתבררו הדברים, ולא יזה צד אשר יפול ערך הראיות, אם מצד הרבוי או מצד המשקל, שם תהיה ההכרעה וכן יקום הדבר.

כי אמרו רז"ל (שבת דף י') כל דין שדן דין אמת לאמתו וכו'. ויש לבאר כי שבילי האמת הולכים אחרי דרכי החכמה לעיונים, אשר נודע כי נחלקים המה, יש אשר נאסרים במאסר המופת הברור ע"פ דרכי היקש ההגיוני, ויש אשר בראיות והוכחות תבחן אמתתם ותתרחב ידיעתם להוציא דבר מדבר, ויש אשר רק בשיקול הדעת הישרה יוסדו. ובהם יתפאר כל אנוש לאמה, אנכי הרואה ולי נגלו תעלומות חכמה, ובאמת לא כן הדבר האיש אשר חנן לו ה' יתברך דעה והשכל למצוא דרכי המופת, כן גם בדרכי הראיות ידיו רב לו (בלי לדמות ולקרב את המרוחקים) אשר לזאת גם שיקול דעתו היא הישרה, ולאורו רבים ימשכו, ולא רחוקה היא להלביש בזה שאלת סבא דבי אתונא

מצד רבוי הראיות שוים כל בני אדם בשכלם, אם רק לב מביין למו להבין הראיות במתכונתם. אכן מצד המשקל שונים רוח בני אדם זה מזה, הוא הוא שיקול הדעת, אשר דעתם של בני אדם נפרדת למרבה.

ובדבר משקל הראיות היתה המחלוקת של בית שמאי ובית הלל. כי כל אחד מהצדדים ידעו כל הראיות הנדרשות לדבר מחלוקתם, באר היטב. ומזה נולדה ביניהם מחלוקת כללית על המחלוקת בענין משקל הראיות, אם לילך אחר הכמות או אחר האיכות. זהו מאמר רז"ל (עירובין י"ג ע"ב) אמר ר"א אמר שמואל, שלש שנים נחלקו ב"ש וב"ה, הללו אומרים הלכה כמותנו והללו אומרים הלכה כמותנו וכו'. כי סברת ב"ש היתה לילך אחר האיכות, והם היו מחדדי טפי, לפיכך אמרו שהלכה כמותנו, וסברת ב"ה היתה לילך אחר הכמות, והם היו הרוב.



13. Ohr Gedalyahu
R' Gedalya Schorr
1910-1979

[T]his is the point of "These and those . . ." – namely, that both opinions are rooted and find their source in the World Above. For example, we find in *Shabbos* 130a that they used to chop wood on Shabbos [in preparation for a *briss meelah* that fell out on that day] in Rebbi Eliezer's city, because before the *halacha* was decided against Rebbi Eliezer, they conducted themselves according to him in his city. Both opinions [Rebbi Eliezer's and his opponents'] have their source in the Torah. And at that time the Will of G-d was that in that city the practice should follow that root in the Torah which permits the chopping of wood [and this was so] until the *halacha* was established to be not in accordance with Rebbi Eliezer. Then, the Will of G-d was that everywhere the practice should follow that root in the Torah which was not like Rebbi Eliezer.

הדברים האלה, ע"כ, והביאור בזה עמוק מאוד, דכמו דמלינו בצריחת העולם כמה סתירות וכמה דברים הפכים, כמו אש ומים וכדומה, מ"מ מאמינים אנו שיש אחדות, ואדון כל המעשים בראש, כל דייקא, ואף שלמטה לעין האדם נראה שיש סתירות, כן בד"ת אף שנראה להאדם במושכל ראשון שיש סתירות, זה אוסר וזה מתיר, ואינו מובן להשכל האנושי איך הכל מתאחד מלמעלה, אבל כולם מרועה אחד נתנו שגא' וידבר אלוקים את כל הדברים האלה, כל דייקא, אפילו מה שתלמיד שואל לרבו, ואף שנשאר חכמות א"א דבר כזה ואדרבה הסתירה היא סימן על אי אמיתיות החכמה, אבל בד"ת אינו כן ושורשה אחדות אף שלמטה נחלק לכמה אופנים, והוא בצחינת מה שאומרים צילל שבת קודש מאמר הזוכ"ק (תרומה דף קלה). כגוגא דאינון מתידין לעילא באחד אוף הכי איבי אחידות לתתא ברא דאחד, שלמעלה הכל מתאחד בשלימות האמיתי, מתידין באחד, אבל כאן למטה הכל הוא ברא דאחד, אינו ניכר לעין האחדות, איך הכל מתאחד למעלה, ונשאר למטה האחדות צסוד, ברא דאחד, אבל אנו יודעים ומאמינים שהכל באחדות, וכולו מרועה אחד נתנו, וזהו סוד הדבר של אלו ואלו דברי אלוקים חיים, ששני הדעות יש להן מקור ושורש למעלה וכולם מתאחדין לעילא, ומלינו בגמ. שבת (קל). דבאחר' דר"א היו כורתין עלים בשבת, כי קודם שנפסק ההלכה דלא כר"א היו נוהגין באחר' כמותו, כי שני הדעות יש להן שורש בתורה, ושניהן מרועה אחד נתנו, ובאותו הזמן ה"י רלון הצורא שבאותו העיר יתנהגו לפי אותו השורש בתורה שמתר לכרות עלים, עד שנפסק הלכה דלא כר"א, שאז ה"י רלון הצורא ית' שבכל מקום יתנהגו לפי השורש בתורה דלא כר"א, ומובן שלא רק על דיני התורה נאמרה כלל הזה, אלא גם על תקנות חז"ל ומלות דרבנן, וכמו שמלינו בפסיקתא דכשם שביום ראשון של חג מצרך אקב"י על נעילת לולב, כן בשאר ימים, מ"ע כולם מרועה אחד נתנו, ע"כ, היינו שגם על תקנות חז"ל נאמרה ה"כולם נתנו מרועה אחד", והכל נכלל בהוידבר אלוקים את כל הדברים האלה.⁸

14. Mishna Eduyos

ניאו ליאווה, ויברמה ניב דיחיה ירבד ויריפזמ המלו ויד תיב הארי מאש. ויברמה ירבדכ אלא הכלה דג היהיש דע ורבח ויד תיב ירבד לטבל לוכי ויד תיב ויאש, וילע דמסיו דיחיה ירבד תא ונממ לו מכחב ונממ לודג היה. וינמבו המכחב לטבל לוכי וניא, המכחב אל לבא וינמב, וינמב אל לבא ה וינמבו המכחב ונממ לודג היהיש דע, וירבד

And why do we record the words of an individual among the many, when the law is [according to] the words of the many? Because if the court sees [fit] the words of the individual, it may rely on them. But a court is not able to nullify the words of a fellow court unless they are greater in wisdom and number [than the fellow court]. If they are greater in wisdom but not number, or in number but not in wisdom, they are not able to nullify its words until they become greater in wisdom and number.

15. Tosafos Shantz

Although the minority view was not accepted when initially proposed, if a majority of the scholars of the next generation agrees to the rationale that underlies this position, it is established as the normative *halakhah*. The entire Torah was revealed to Moshe with a range of perspectives yielding opposing conclusions. He was told that the majority position prevails, but that both views retain their status as *divrei Elohim hayyim*.

ה ולמה מזכירין דברי היחיד. כלומר שכיון שבכל מקום יחיד ורבים הלכה כרבים למה הזכירו דברי היחידים בין המרובים שאם יראו כ"ד דברי היחיד כגון האמוראים שפסקו הלכות וכשרואים טעם היחיד יכולין לפסוק כמותו שאם נשתקעו דבריו לא היו האמוראים יכולין לחלוק בהדיא עם התנאים שהיו גדולים מהם כחכמה ובמנין ועל סמך זה יכולין לפסוק כדבריו שכבר אמרה תורה אחרי רבים להטות ואע"ג שלא נתקבלו דברי היחיד בזמן ראשון ולא הסכימו רבים עמו כשיבוא דור אחר ויסכימו רבים לטעמו יהי הלכה כמותם שכל התורה נאמרה כן למשה פנים לטמא ופנים לטהר ואמרו לו עד מתי נעמד על הכיור. ואמר להם אחרי רבים להטות מיהו אלו ואלו דברי אלהים

ה והמכשלה הגזילה הזאת יצאה מתחת יד הרב ז"ל כשגנה היוצאת מתחת יד השליט. כי לפחות היה לו להטיל תנאי זה בספרו שלא יורה ממנו רק הראוי להורות כדרך שעשה מהר"י ווייל ז"ל בהלכות שחיטות ודיקוהו שכתב. בכמה דברים שצריך שאלת חכם. וכל זה מאוס שנמצאים ביד כל אדם ויש לחוש יותר. כגון שארו"ל קידוש החדש אינו מסור רק לגד"ה אבל חמץ לכל מסור כך פטר זה צריך לתנאי זה לפי שהוא מצוי תחת יד הרבים. ואולי הרב המסור ז"ל לא היה צריך לתנאי זה צמדינותו כי שם חדלו פרוזן וכולם יושבים בקהילות ויש לכל קהילה רב אחד שהוא להם למורה צדק ובלעדו לא יריס איש את ראשו להורות במקומו. אבל בארצות אלו שרוב יושביה יושבי ישוב ורחוקים מן הקהילות קרוב הדבר שיכשלו בורבים. ע"כ צריך ליוהר מאד שלא יורה ממנו רק הראוי להורות והנה הרב כתב בהקדמת דבריו שהיה מוכרח בחיבור הספר הזה. לפי שאם יפסק אדם אחר הקאר"י יצ"ו בדיו איסור והיתריסחור כל האמנהים שנוהגים צמדינותו והנה מבואר נכלה שרוב דבריו אינו רק מה שקישר מדברי בית יוסף וממנו ראה הדרך שלקח הוא בעצמו בספרו הגדול. וכן עשה גם הוא בדיו איסור והיתר ועל הרוב מביא דבריו לפסק הלכה. ובכלל דין ו' מצוינו שתופש דברי הקאר"ו עיקר אפי' כנגד הרא"ש ז"ל ואינו חולק עמו מפני חילופי מנהגי המדינות. רק במקומות מועטים מאד רק העיקר מה שחולק עמו אינו אלא מסגרת נפשו ומי שהחיר לו לחלוק על הקאר"ו ז"ל הסייר נ"כ לאחר לחלוק על סברותיו ועל מנהגיו:

16. R' Chaim Loew brother of Maharal



17. *Emes L'Yaakov*
R' Yaakov Kamenetsky
(1891-1986)

מכיון שכולם מדוכזים לנקודה מרכזית אחת אם כן אין חשש פרוד ומחלוקת, ולפיכך כל זמן שלא הוקם המשכן ולא היה עדיין מדכו רוחני אז היתה כל האומה חטיבה אחת ודגל א' לכולם, משא"כ אחר שהוקם המשכן כי אז אין שום חשש לדגלים, ולפיכך אחר שבחדש הראשון בשנה השנית הוקם המשכן התחילו להתעסק בדגלים בא' לחדש השני בשנה השנית, ונכון.



א', א'. וידבר גוי' בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים לאמר שאו את ראש וגו'.

הנה המנין הזה, כנראה מסדר השבטים שמנה את גד אחד ראובן ושמעון, היה ביחוד כדי לסדר את ענין הדגלים. ולכאורה תמוה, הלוא תיכף כשיצאו בני ישראל ממצרים יצאו בני ישראל על צבאותם וכדכתיב [שמות י"ד פ"ח]: ובני ישראל יוצאים ביד רמה, וכן [שם י"ג פ"ח]: וחמשים בני ישראל וגו', הרי שלא יצאו כעבדים הבורחים מארוניהם אלא כעם חפשי, ואמאי המתינו מלסדר את הדגלים שנה תמימה, אתמהא!

אלא שבאמת ענין הדגלים לכאורה הוא פירוד הלכבות, כי זה ודאי שכל צבע יש בו איזה סמל מיוחד¹, וכן הציורים שהיו על כל דגל ודגל², הלא זה ציין כי כל שבט ושבט יש לו תכונה או שאיפה מיוחדת — ומטרת האחד שונה ממטרת השני, ונמצא כי לכאורה הדגלים גרמו לפירוד הלכבות, אלא מכיון שהיה לכולם מרכז אחד, והיינו המשכן, וכולם חונים מסביב למשכן, אין זה גורם לפירוד אלא כל א' עומד על משמרתו המיוחדת לו ואין כאן שום פירוד, וכמו באדם — וכי מפני שהאזנים נבראו לשמוע והעינים לראות וכי תעלה על דעתך שתהיה כיניהם פירוד ומחלוקת, וכמו כן באומה,

בני אדם שוין, זה עוסק בתורה ועמלה כל היום, וזה פורש עצמו לעבודה²²⁶, וזה לגמילות חסדים, והכל לשם שמים. וגם בתורה עצמה אין כל דרך לימוד שוה. וגם במעשה המצוות איתא בפרק כל כתבי (שבת ק"ח, ב) 'אבוך במאי זהיר טפי', והיה מר זהיר במצות שבת ומר במצות ציצית²²⁷. והרי זה כדאיתא בירושלמי סוף פרק א' דקידושין על המשנה 'כל העושה מצוה אחת מטיבין לו ומאריכין לו ימיו ונוחל את הארץ'²²⁸: אמר ר"י ב"ר בון, מי שייחד לו מצוה ולא עבר עליה מעולם. ובמכילתא פרשת בשלח (ד"ה ויאמינו בה' ובמשה עבדו) תניא 'כל העושה מצוה אחת באמנה'²²⁹ וכו'. ועיין מה שכתבתי בספר דברים (ו, א-ג). וכן בגמילות חסדים אין כל העוסקים שוין בהליכות עולמם. ואם בא אדם לשאול 'איזו דרך ישרה שיבור לו' בדרך לימודו²³⁰, או במה להיות זהיר טפי²³¹, על זה אמר קהלת 'והלך בדרכי לבך' - מה שלבו נמשך אחריו ברור שמזלו חזי כי זה ענין טוב לפי כח נפשו. ועל זה קאמר²³² 'או בדרך שתראה'²³³ - אפילו מה שאינו בכלל מצוות התורה כלל, רק שהוא עושה לשם שמים ובדביקות באלהיו הרי זה טוב²³⁴, על זה כתיב 'ולא תתורו אחרי לבבכם', ש"א

18. *Netziv*
R' Naftali Tzvi Yehuda Berlin
(1816-1893)

אלא כך הענין, דקשה לשון 'ולא תתורו' דמשמעו מלשון (לעיל יג, כה) 'מתור הארץ' - חיפוש ענין חדש, ויותר נוח היה אי כתיב 'ולא תלכו אחרי לבבכם' והיה משמעו יפה 'זו מינות'²¹⁹ - שהלב נמשך אחריו, ולמה נאמר 'ולא תתורו'. על זה יישב רבי ישמעאל²²⁰ עוד כוונה באזהרה זו:

והיינו, דשלמה אמר (קהלת שם) 'והלך בדרכי לבך', והתנא מפרש כל אותו מקרא 'שמח בתור וגו'' לשם מצוה, והכי פירשו במדרש קהלת, וזהו דעת ריש לקיש בגמרא שבת (סג, ב) 'עד כאן לדברי תורה'²²², ופירש רש"י²²³ 'שמח בתלמודך, למוד משמחה ומטוב לב'²²⁴.

ונמצא פירוש 'והלך בדרכי לבך'²²⁵ - שפי שאין הי"ף עבודת ה' בתמידות ש"כ

תחפשו מצוות חדשות מה שאינן על פי התורה ולא נכללו במצוות ציצית שבה נכללו תרי"ג מצוות ה', ולא יותר מהמה. ועל זה סיים המקרא 'אני ה' אלהיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלהים', דבארץ מצרים עוד לא קבלו תורה ומצוות, ולא ידעו באמת מה המה, כי אם איזה גדולי הדור שהיו מקובלים מאברהם יצחק ויעקב שעשה אברהם אבינו את כל התורה, אבל בדרך כלל נשתכחה תורה זו מדעת המון רבה, ומי שהיה ירא ה' וחפץ בעבודתו היה עובד ה' בדרך שראה בשכלו טוב ויפה. אבל מעת שיצאו ממצרים הנחיל הקב"ה תורה ומצוות ודוקא מצוות אלו ולא יותר²³⁵.

19. Berachos 27b

בא לפני רבן גמליאל א"ל תפלת ערבית
רשות או חובה א"ל חובה א"ל והלא ר'
יהושע אמר לי רשות א"ל המתן עד
שיכנסו בעלי תריסין לבית המדרש



The same student **came before Rabban Gamliel and said to him: Is the evening prayer optional or obligatory?** Rabban Gamliel **said to him: Obligatory.** The student **said to Rabban Gamliel: But didn't Rabbi Yehoshua tell me that the evening prayer is optional?** Rabban Gamliel **said to the student: Wait until the "masters of the shields,"** a reference to the Torah scholars who battle in the war of Torah, **enter the study hall,** at which point we will discuss this issue.

20. Ein Aya

R' Avraham Yitzchak Kook

1865-1935

ה. המתן עד שיכנסו בעלי תריסין. יש מלחמת מגן ומלחמת תגרה. מלחמת תגרה מכוונת להפיל האויב ולאבדו, מלחמת מגן להחזיק מעמד עצמו. כן הדיעות הרעות כשנלחמים עליהן צריכים לצאת במלחמת תגרה לאבדן עד היסוד לבל ירעילו בארסן. אבל דברי תורה, שגם האוסרים כהמתירים הם דברי אלהים חיים הם¹, רק שכ"א מחוייב להחזיק בדעתו שהיא לפי דיעו מכוונת לאמתה של הלכה לעשות מעשה כמותה, ע"כ אינה כ"א מלחמת מגן, למצא מעמד למעשה ע"פ דעתו אע"פ שגם דעת זולתו היא דעה שלמה וממקור קדוש היא נובעת, ע"כ נקראו ת"ח המתעסקים באלו הויכוחים "בעלי תריסין", תופסי מגן.

For Further Reading:

"Elu Va-Elu Divrei Elokim Hayyim: Halakhic Pluralism and Theories of Controversy" by Rabbi Michael Rosensweig, Tradition 26:3, 1992

"The Dynamics of Dispute" by Rabbi Zvi Lampert

Eilu V'Eilu, Rav Herschel Schachter, <http://www.aishdas.org/articles/rhsEilu.pdf>

The Opinion Pages

Leave Your Safe Spaces: The 2017 Commencement Address at Hampden-Sydney College

Bret Stephens

ON CAMPUS MAY 15, 2017

This commencement address was delivered on May 14, 2017, to the graduating seniors of Hampden-Sydney College, an all-men's school in southern Virginia.

Members of the class of 2017: congratulations.

Very soon, you will hold in your hands the diploma of a great and storied college. Very soon, you'll be gone from this gorgeous campus; this nurturing, stimulating, protective environment — a place that, in a manner of speaking, has been your safe space for these past few years.

So let me ask you: Are you ready — really ready — to leave this safe space?

I've been thinking about safe spaces a lot lately. For those of you with the good fortune never to have heard the term, a "safe space" is not, as you may suppose, a concrete-reinforced room where you can ride out a tornado. It isn't a bulletproof car, either.

Instead, a "safe space" denotes a place, usually on campus, where like-minded people — often sharing the same race, gender, sexual orientation or political outlook — can spend time together without having to encounter the expression of any ideas or opinions that they do not endorse.

Here's an example. In the fall of 2014 a student at Brown University got wind that her school was going to host a debate between two women, one a feminist and the other a libertarian, on the subject of campus sexual assault.

The student feared that exposure to such a debate could be "damaging" to people in the audience, some of whom might find their experiences of sexual assault "invalidated" by what the debaters had to say.

So the student organized a "safe space." As described by the essayist Judith Shulevitz in *The New York Times*, the space was a room "equipped with cookies, coloring books, bubbles, Play-Doh, calming music, pillows, blankets and a video of frolicking puppies, as well as students and staff members trained to deal with trauma."

Now that sounds harmless enough. And if such a space offered comfort to the people who used it, so much the better.

But the story of safe spaces doesn't end there, unfortunately. As Shulevitz noted in her essay, "once you designate some spaces as safe, you imply that the rest are unsafe. It follows that they should be made safer."

That's an important insight. It shows how easily an impulse to shield and protect the vulnerable quickly becomes a desire — and then a demand — to *impose* a particular concept of "safety" on others, whether they want it or not.

After all, if a college or university should accept the principle of a "safe space" in a single designated room, why should that same principle not extend to the classroom, the lecture hall, dormitories, college newspapers, chat rooms, social media and so on?

If we want to accommodate the sensitivities of our fellow students, shouldn't that accommodation extend not only to what we say around them, but also to what we say anywhere — or what we *allow* to be said anywhere?

And if it is not O.K. to *say* certain things, anywhere, should we even think them? Wouldn't we be better off if the ideas that can hurt people's feelings or trigger their anxieties never even popped into our heads in the first place?

I'm sorry to say that the process I'm describing — Orwellian though it seems to me, in that it turns supposed victims into moral bullies — is increasingly becoming a dominating fact of life on colleges and universities across America.

In the name of being “safe,” it is becoming increasingly difficult for campus administrators to guarantee the physical safety of controversial visiting speakers.

In the name of being “safe,” the job security of professors and administrators has been put at increasing risk — lest they espouse, teach or merely fail to denounce a point of view that contradicts the political certitudes of the moment.

In the name of being “safe,” students with traditional religious values or conservative political views now feel decidedly unsafe about expressing their views on campus.

And in the name of being safe, we are gravely jeopardizing the central task of any serious liberal education, which is not — or not merely — the transmission of knowledge.

It is, rather, the cultivation of a certain kind of spirit: a passion for inquiry; an insistence on asking hard questions and challenging received wisdom; a reveling in argument; a productive tension between self-confidence and self-doubt; a robust faith in the ultimate attainability of truth; and a humble acceptance that our understanding of the truth will almost always be something less than complete.

This is what education is, or ought to be, about. This is how we educate young men and women toward the moral and political responsibilities of democratic self-rule. This is how we lay the conditions for scientific and social progress. This is how we lay sturdy foundations for a truly civil society. Thomas Jefferson said it best in his first Inaugural Address: “Error of opinion may be tolerated where reason is left free to combat it.”

Let me repeat that, so that you may commit the words to memory: “*Error of opinion may be tolerated where reason is left free to combat it.*” When you can't speak freely, sooner or later it becomes difficult to think clearly. God did not give you a mouth in order to keep it shut. And the Constitution does not include a Bill of Rights so that we may refrain from exercising our rights.

This should be a standard for every free society — and for every great college and university.

From everything I have read about Hampden-Sydney, this is the education you have received here. I hope you use it well. But I need to level with you: You'll be facing an uphill battle.

Across the country, hundreds of thousands of your peers are also celebrating their commencements, receiving their diplomas, starting out in the world. But not all of their educations have been liberal in the truest sense of the word.

Instead of being educated to a cultured skepticism, too many have been educated to a fervent certitude. Instead of embracing, or at least respecting, heterodox or unsettling ideas, they prefer to retreat into settled convictions. Instead of wanting to engage controversial discussions, they'd just as soon shut them down.

And instead of wanting to emerge at last from the cocoons of their “safe spaces,” they want to extend the domain of those spaces into the next stages of their lives.

Now, don't get me wrong: The “they” in those sentences consists, for the most part, of nice, well-intentioned, intelligent, hard-working and often high-achieving people.

They just happen to *know* that truth and virtue are on their side. They are convinced that any difference of opinion on matters they hold dear isn't simply an error of reasoning but an affront to human decency. They believe they are entitled to denounce the people with whom they disagree as knavish ignoramuses. And they believe that it is imperative to keep a very safe distance between themselves and the ideas that so disturb them.

Today, we live in a world that makes it easy to continue inhabiting these safe spaces, above all when it comes to politics, public policy and ideology.

On social media, you follow, share, “like” and retweet the people you agree with — while you ignore, unfriend, remove or block those you don't.

If you're a conservative news junkie, Fox News is your safe space, even if you'd probably never call it that. You can watch it for days — indeed, weeks, months and years — on end without ever encountering a persuasively contrary opinion, at least one that isn't instantly derided as unworthy of serious consideration. If you're a liberal, it's the same story on MSNBC.

When you open the op-ed pages of a newspaper, you'll turn first to the columnist with whom you already know you're likely to agree, so that

you can see your already-correct opinions repeated and ratified once more. As for the writers with whom you disagree — whether it's Krugman or Stephens, Kristof or Krauthammer — you've already concluded that they're idiots or liars, so you'll either skip over them or read them with smirking disdain.

And so it goes. We all believe that the system of checks and balances is a good idea for a well-functioning and prudent government. But where are the checks and balances in our own thinking — the check that whispers, "You could be wrong"; the balance that suggests, "There's another way of thinking about it"?

This is what I fear we are at risk of losing in America today. Too many of our schools are producing students who have never learned properly to engage, understand or accept an alternative point of view. Too many of our citizens want to hear only from the people whose views they already share, and who will never change their minds about a thing. And too many of our media outlets see no problem in catering exclusively to these increasingly narrow and illiberal tastes.

We worry a lot these days about political polarization, the unpleasant choices such polarization leaves us with at the ballot box, its effects on what used to be our common values, our shared sense of nationhood. What we fail to recognize is that this polarization is a result of us getting exactly what we want — only to rue the consequences.

A month ago, I chose to do my small part in trying to swim against this particular current. After 16 productive and happy years as a conservative writer with the staunchly conservative editorial page of The Wall Street Journal, I decided to switch teams to the mostly liberal editorial page of The New York Times.

In case you're wondering, my opinions are just as conservative, reactionary and antediluvian as they've always been. My salary is pretty much the same. And, no, I wasn't pushed out of my last job.

But I did have a gnawing sense that it was time to stop talking to my own side, preaching to my own choir. I wanted to write for an audience that might not be wholly receptive — and might even be openly hostile — to what I have to say.

In short, I thought it was time to leave my own safe space: to take the gamble that I might be able to sway readers not always inclined to agree with me, and to accept the possibility that they, in turn, might sway me.

Has it been fun? Yes. Has it been rough? A bit. Has it been worth it? Ask me again in a few years. But I'm optimistic.

So here's my advice to you: Get out of your own safe spaces. Define what your intellectual comfort zone is — and leave it. Enhance your tolerance for discordant voices. Narrow your criteria for what's beyond the pale. Read the authors or watch the talking heads with whom you disagree. Treat those disagreements as a whetting stone to sharpen your own arguments. Resist the temptation to call people names.

By all means master the art of being pugnacious in argument — but as a pugnacious dialogian, not a petulant didact.

Go beyond that. Befriend your intellectual adversaries. Assume that they're smart, that their motives are honorable and that they are your fellow travelers in a quest to better understand a common set of challenges. Master the civilized art of agreeable disagreement. Try to remember that words are not weapons, and that politics is not warfare, and debate is not a death sport. Learn that — in politics no less than in marriage — it's a bad idea to go to bed angry with one another. Have an argument, then have a drink, together.

Members of the class of 2017: Do not close your ears to opposing points of view. Otherwise you cannot learn. Do not foreclose the possibility that you might change your mind. Otherwise you cannot grow. Do not lose sight of the fact that you are not in possession of the whole and only truth. Otherwise you will fail to notice your mistakes, and so suffer their consequences.

Above all, do not forget that the world would be a duller and darker place if everyone thought as you did, and if all our thoughts were safe ones, and if there were nothing to bestir our minds, and inflame our senses, and rouse our consciences, and churn the warm but too-placid waters in which we swim at our own peril.

Safe spaces, physical and intellectual, are for children. You are grown-ups now. If your diplomas mean anything, it's that it is time you leave those spaces behind forever.

I invite you to follow me on Twitter (@BretStephensNYT) and Facebook.